

Список літератури:

1. Смольский С.М., Сони́на Н.В. Петанк, как новая форма оздоровительной физической культуры студентов // Оздоровительная физическая культура молодежи: актуальные проблемы и перспективы: материалы III Междунар. науч. – практ. конф. (Минск, 11–13 апр. 2018г.). / под ред. : Е. С. Ванда. Минск : БГМУ, 2018. С. 91-93. [Электронный ресурс] – Режим доступа: <http://rep.bsmu.by/bitstream/handle/BSMU/22051/23.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BA> [Электронний ресурс]
3. <https://fipjp.org/index.php/en/> [Электронний ресурс]
4. <http://www.multura.com/articles/16081/> [Электронний ресурс]

Клапоущак І.Д.

БЬОРДВОЧИНГ ЯК ПРИКЛАД ЕКОЛОГІЗАЦІЇ ТУРИЗМУ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ НАПРЯМОК РОЗВИТКУ СТАЛОЇ ТУРИСТИКИ ТЕРНОПІЛЛЯ

Тернопільський національний педагогічний університет ім.
Володимира Гнатюка

Анотація. В статті обґрунтовано концепт «бьордвочинг» як різновид екологічного туризму та альтернативний спосіб активного відпочинку; охарактеризовано ресурсну базу для створення бьордвочинг-турів на Тернопільщині як інноваційного та перспективного вектора диверсифікації туристики регіону в контексті сталого розвитку туризму.

Annotation. The concept of «birdwatching» as a kind of ecological tourism and an alternative way of active recreation has been substantiated in the article; the resource base for the creation of birdwatching tours in Ternopil region as an innovative and perspective vector of diversification of tourism in the region in the context of sustainable tourism development has been described.

Сегментація ринку споживачів туристичного продукту здійснюється за багатьма критеріями. Серед них на першому місці слід розглядати мету подорожі. Адже мета є конкретною реалізацією мотивації до туристичної подорожі, в якій відбивається потреба у відпочинку, реалізована як запит на

конкретний туристичний продукт [8]. За функціональною ознакою – мета подорожі, в сучасній міжнародній туристичній практиці виділяють досить чисельну кількість різновидів туризму. Серед них в країнах Європейського союзу, Англо-Америци, у Великій Британії, Японії великою популярністю користується бьордвочинг.

Бьордвочинг (бьординг) (від англ. bird – птах + watching – спостерігати) – напрям у туризмі, орієнтований на любителів спостерігати за птахами (інша назва – орнітологічний туризм). Відповідно бьордвочер (бьордер) – це учасник екологічного туру, метою якого є спостереження за життям птахів у природних умовах. А бьордвочинг-тур – екологічна туристична подорож з метою спостереження за життям диких птахів у природних умовах, їх фотографування, вивчення поведінки тощо [2,6]. В цьому сенсі бьордвочинг – напрям екологізації сучасного туризму, котрий разом із такими імперативними компонентами як мобільність, туристифікація простору, сталий розвиток, соціальний туризм, соціологізацією, гуманізацією та технологізацією є складовими новітньої туристичної парадигми та «характеризують туризм як одну з найважливіших складових споживчих моделей сучасного суспільства» [5].

Нині в міжнародній індустрії туризму загальноновизнаним трендом є екологізація туристичного бізнесу, що пов'язано з усвідомленням суспільством реальності втрати природного та культурного різноманіття. Тому бьордвочинг, як один із варіантів екотуризму, котрий відображає тенденцію зростаючого інтересу суспільства до природи й дбайливого ставлення до навколишнього середовища і є популярним в провідних туристичних регіонах. Адже він повністю відповідає прийнятій UNWTO концепції екологічного туризму. Ця концепція передбачає «такі види туризму, за якими головною мотивацією туристів є спостереження і спілкування з природою, що сприяє збереженню навколишнього середовища і культурної спадщини, здійснюючи на них мінімальний вплив» [1]. На думку експертів UNWTO, екологічний туризм, як такий, втілює цілу низку зазначених нижче характеристик:

Це такі форми природно-орієнтованого туризму, в яких основна мотивація туристів полягає у спостереженні та розумінні природи, а також традиційної культури, що має місце на цій території.

Передбачає елементи екологічної освіти, виховання та просвітництва.

Негативний вплив на довкілля зведений до мінімуму.

Підтримує охорону довкілля такими засобами: забезпечення економічних вигод для приймаючих співтовариств, організацій та органів влади; створення нових робочих місць й можливостей для альтернативної зайнятості; отримання прибутку для місцевого населення; підвищення екологічної культури як місцевого населення, так і туристів щодо необхідності збереження та охорони природного та культурного середовища [5].

Отже, аналізуючи вище перераховані критерії, можемо стверджувати, що всім їм, у повній мірі, відповідають бьордвочинг-тури, як з точки зору контенту програмного забезпечення, так і з точки зору впливу на природне та соціальне середовище.

Бьордвочинг та орнітологія за своєю сутністю поняття близькі, але не тотожні, так як бьордвочинг, на відміну від орнітології, не належить до професійної діяльності, а здійснюється заради задоволення та у вільний час. Орнітологи – науковці, які вивчають птахів із використанням наукових методів, натомість для бьордвочера – важливий сам факт зустрічі з птахами та їх споглядання. Хоча зв'язок між орнітологією та бьордвочингом звичайно ж існує. Бьордвочери користуються даними орнітології щодо зовнішнього вигляду, поведінки, особливостей гніздування та живлення орнітофауни, екологічних груп та міграцій птахів. Необхідною складовою любительського спостереження за птахами є наявність визначників птахів, які укладають орнітологи. Бьордвочери, у свою чергу, надають орнітологам актуальну інформацію, яка стосується гніздування, стану популяцій, термінів міграцій птахів, зустрічі рідкісних видів.

Вважається, що інтерес до цього виду діяльності зародився на поч. ХХ ст. завдяки виданню англійським орнітологом Роджером Торі Пітерсоном «Польового довідника пахів» [3]. Але для України бьордвочинг – це відносно новий вид туризму. Поки що він репрезентується невеликою групою орнітологів-любителів [4], які на засадах самодіяльного чи незалежного туризму самі обирають маршрут і спосіб пересування, забезпечують собі харчування, нічліг і місце відпочинку, планують та здійснюють екскурсії, а також працівниками деяких об'єктів природно-заповідного фонду, котрі прагнуть урізноманітнити екскурсійні маршрути. Проблемними аспектами розвитку бьордвочингу в Україні є: непоінформованість потенційних туристів про такий вид активного відпочинку, відсутність туристичних фірм, котрі пропонують бьордвочинг-

тури, відсутність відповідної інфраструктури в потенційно привабливих місцях (маркованих орнітологічних стежок чи маршрутів, облаштованих майданчиків для спостереження), відсутність зацікавленості більшості керівників об'єктів природно-заповідного фонду, необхідність дорогого оптичного обладнання для повноцінного бьордвочингу). Проте, спостереження за птахами популярне в світі. В таких країнах як США, Канада та Велика Британія, бьордвочинг приносить чималі кошти туристичним компаніям, які організують спеціалізовані тури до зон популяцій певних видів птахів, що в свою чергу приносить кошти в економіку країн [7]. Так, за даними [10] в США у 2016 році близько 20 % населення спостерігали за птахами; у Великій Британії (друга країна, за отриманою величиною доходу від цього виду туризму), бьордвочинг обігнав риболовлю – в країні близько 6 млн. осіб регулярно займаються спостереженням за птахами [3]. За статистичними даними UNWTO, бьордвочинг дав дохід у економіку США в 2006 році 36 млрд доларів [7,9]. Для більш ніж 120 світових туристичних компаній бьордвочинг – головна складова турів. Американський визначник птахів «The Sibley Guide to Birds», видання 2000 року, був проданий накладом 500000 книг до 2002 року [9]. Подібний визначник в Україні також існує (Птахи України: польовий визначник / І.В.Морісова, В.С.Талпош. – К.: Вища шк., 1984. – 183 с.). У визначнику подано основні діагностичні ознаки птахів, зареєстрованих в Україні, та короткий їх систематичний опис (зовнішній вигляд, голос, особливості поведінки та ін.). Текст і кольорові зображення птахів, доповнюючи один одного, дозволяють визначити певний вид орнітофауни в польових умовах. Цей визначник є цінним інформаційним підґрунтям розвитку бьордвочингу на теренах нашої країни.

До переваг бьордвочингу, окрім активності, прибутковості та різновиду туризму мінімального впливу на довкілля, можна віднести також і його лікувальні властивості. Терапевтами із Шотландії було запропоновано нестандартний метод лікування серцево-судинних та психічних захворювань, а також діабету та хронічного стресу. Основа цього методу – спостереження за птахами [3,11]. На нашу думку такий вид терапії доцільний також й у нашій країні як допоміжна складова традиційних методів лікування вище зазначених недуг, а також для реабілітації ветеранів АТО, ООС.

В Україні перспективними локаціями для розвитку орнітологічного туризму є: об'єкти природно-заповідного

фонду, місця гніздування та відтворення рідкісних видів птахів, спостереження на колоніях птахів, їх міграцій та зимівлі, зелені зони та водно-болотяні угіддя, прилеглі до селітебних зон. Такі локалітети мають місце в кожному регіоні України. Тому, враховуючи особливості територіальної організації туристичних дестинацій орнітологічного туризму конкретної території, турфірми можуть створювати як загальнооглядові, так і тематичні тури.

Можливість створення якісного туристичного продукту (туру) визначається наявністю та станом туристичних ресурсів (сукупності туристсько-рекреаційного потенціалу території, яка становить мотиваційний інтерес для здійснення подорожі та використовується в туристичній діяльності для створення туристичного продукту (туру); представлена об'єктами природної та культурної спадщини). Бьордвочинг в межах Тернопільщини – це можливість інноваційного напрямку в туризмі, який має відповідні туристичні ресурси. Найбільш атрактивними із них є локації в межах водно-болотяних біотопів орнітологічних й гідрологічних заказників області, а також території національних парків «Дністровський каньйон», «Кременецькі гори» та природного заповідника «Медобори», які, при умові, залучення їх до тематичних чи комплексних туристичних маршрутів, можуть стати повноцінними туристичними дестинаціями для бьордвочінгу.

Окреслимо потенційні туристичні дестинації як ресурсну базу для створення бьорвочинг-турів в Тернопільському регіоні [12].

Боричівський орнітологічний заказник (розташований на околиці с.Боричівка Теребовлянського р-ну, в заплаві р.Боричівка) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (водяна курочка, лунь болотний, мартин звичайний, плиска біла, чирок-тріскунок, очеретянка дроздоподібна, ремез та інші види птахів).

Голошинські ями – орнітологічний заказник (розташований на околиці с.Голошинці Підволочиського р-ну, в долині р.Самчик) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (крижень звичайний, норець великий, сірощокий та сіроший, курочка водяна, лиска звичайна, качка сіра та інші види водоплавних птахів)

Іванівський орнітологічний заказник (розташований на околиці с. Іванівка Теребовлянського р-ну, в межах ставу) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (чапля сіра, мартин звичайний, плиска біла, рибалочка та інші види птахів).

Ішківський орнітологічний заказник (розташований на околиці с. Дворище Козівського р-ну, в межах колишніх торфорозробок) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (лебідь-шипун, крижень звичайний, лиска, норець великий, курочка водяна, лунь болотний та інші види птахів).

Канали – орнітологічний заказник (розташований на околиці с. Купчинці Козівського р-ну, в долині р.Стрипи) – місце гніздування лебедів-шипунів та інших водно-болотяних птахів).

Кашталівка – орнітологічний заказник (розташований на околиці м. Бережани, у басейні р.Золота Липа, в межах місцевого ставу) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (дрімлюга, крячок світлокрилий, лунь болотний, лебідь-шипун, гуска сіра, крижень, сіра та руда чаплі, крячок річковий, великий і білощокий, чернь червоноголова, норець малий, лиска, кулик та інші).

Підволочиський орнітологічний заказник (розташований на околиці смт Підволочиськ, в межах ставу) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (чайка, крижень звичайний та інші).

Романівський орнітологічний заказник (розташований на околиці с. Романівка Терехівського р-ну, в межах акваторії ставу) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (мартин звичайний, плиска біла, чайка, крижень звичайний та інші).

Скалатський орнітологічний заказник (розташований на околиці м. Скалат Підволочиського р-ну, в межах акваторії ставу) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (крижень, вівсянка і мартин звичайні, плиска біла, зяблик та інші).

Солов'їний гай – орнітологічний заказник (розташований на околиці с.Онишківці Шумського р-ну, в межах невеликих лісових урочищ) – місце гніздування, відтворення та відновлення чисельності солов'я східного та інших співочих птахів.

Чистилівський орнітологічний заказник (розташований в межах заболоченої заплави р.Серет, між Пронятином (мікрорайон Тернополя) та селами Біла, Чистилів, Великий Глибочок і Плотича Тернопільського р-ну) – місце гніздування водно-болотяної орнітофауни (кулики, пірникози, норці, чирки, чернь, лунь болотний, курочка водяна, плиска біла, боривітер, крижень, вівсянка і мартин звичайні, та інші; місце відпочинку гуски сірої під час перельотів).

Серетський гідрологічний заказник (розташований в межах заболоченої заплави р.Серет від с.Плотича Тернопільського до с. Кобзарівка Козівського р-нів та заплави р.Лопушанка від с. Городище до с.Носів Зборівського р-ну) – місце гніздування та відтворення багатьох видів водно-болотяних птахів. Серед них: кулики, мартини, пернікози, качки, очеретянки, норці, лунь болотний, боривітер, а також сови, жайворонки та інші.

Національний природний парк «Дністровський каньйон» (розташований в долині р.Дністер, в межах Монастириського, Бучацького, Заліщицького та Борщівського р-нів – від с.Діброва (Монастириського р-ну) до с.Окопи (Борщівського р-ну)). В межах парку зафіксовано 140 видів пернатих. Десятки видів птахів освоїлись у лісах, луках, річкових заплавах й на схилах каньйону (зозулі, соловейки, дятли, ластівки, дикі качки і гуси, мартини, сірі та білі чаплі, чорні та білі лелеки, круки, яструби, шуліки тощо).

Національний природний парк «Кременецькі гори» (розташований на території Кременецького та Шумського р-нів) – в межах парку зафіксовано 145 видів птахів, 14 з яких занесено до Червоної книги України. Орнітофауна парку представлена такими видами як граки, стрижі, горобині, круки, сороки, жайворонки, горлиці, сірі та чорнолобі сорокапуди, сірі сови, сиворакші, сипухи, перепілки, у болотяних місцях – крижні, пастушки, водяні курочки, деркачі, чайки, сірі чаплі. Рідкісними видами є підорлик малий, канюк, лелека чорний, пугач, малий строкатий дятел, кам'яні дрозди, серпокрильці.

Природний заповідник «Медобори» (розташований на території Підволочиського та Гусятинського р-нів) – орнітофауна заповідника нараховує 191 види. Найчисельнішими є представники горобцеподібних, соколиноподібних, сивкоподібних, гусеподібних, дятлоподібних, совоподібних. Особлива цінність заповідника – 11 видів рідкісних Червонокнижних птахів. Тут гніздяться орел-карлик, малий підорлик, лунь польовий, пугач, канюк звичайний, плиска біла та жовта, рибалочка голуба, на зимівлю прилітає сірий сорокапуд, іноді можуть прилетіти довгохвоста сова, сапсан, сипуха, на перельотах зустрічаються лелека чорний, гоголь, журавель сірий.

Таким чином, враховуючи вище подану інформацію, можемо стверджувати, що бьордвочинг – перспективний напрям розвитку екологічного туризму в туристичній індустрії Тернопілля. Завдяки багатству орнітофауни, наявності чисельних локацій з різними біотопами Тернопільський регіон

має потужну орнітологічну базу та потенціал для створення б'ордвочинг-турів як інноваційного та перспективного вектора диверсифікації туристики регіону в контексті сталого розвитку туризму. Орнітологічний туризм, який не потребує створення вартісної інфраструктури, сприятиме здоровому способу життя, духовному розвитку та підвищенню екологічної культури як туристів, так і місцевого населення. Але втілення в життя ідеї туристичної «б'ордвочинг-ойкумени» Тернопілля, насамперед, залежить від зацікавленості представників туристичного бізнесу в створенні тематичних чи загальнооглядових (з орнітологічною складовою) турів, поінформованості потенційних споживачів такого туристичного продукту та відповідно, й попиту на нього. А лейтмотивом розвитку б'ордвочингу Тернопілля може стати влучний вислів Гомера: «Бог створив птахів для того, щоб люди пам'ятали про красу та свободу...».

Список літератури:

1. Биржаков М.Б. Введение в туризм – СПб.: «Издательский дом Герда», 2008. – 576 с.
2. Б'ордвочинг-тур / Колотуха О.В. // Спортивний туризм та активна рекреація: географія, систематизація, практика (словник-довідник). [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://geohab.org.ua/node/650>(дата звернення: 29.11.2020)
3. Мірошник Р.О., Ярмола К.М. Перспективи розвитку б'ордвочингу в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності в конкурентному середовищі». Харків, 2020. С.140-142.[Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1k-GjEw-sTG7G4jUBLpeCd60zAIVpEEM4/view>
4. Орлова М.Л. Birdwatching як напрямок розвитку природно-пізнавального туризму в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні тенденції розвитку індустрії туризму та гостинності в конкурентному середовищі». Харків, 2020. С.143-144. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1k-GjEw-sTG7G4jUBLpeCd60zAIVpEEM4/view>
5. Парфієнко А.Ю. Туристичне країнознавство. – Харків: Бурун Книга, 2009. – 288 с.
6. Смаль І.В. Географія туризму та рекреація: словник-довідник. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 208 с.

7. Спостереження за птахами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
8. Сучасні різновиди туризму: навч. посіб. / М.П.Кляп, Ф.Ф.Шандор. – К.: Знання, 2011. – 334 с.
9. Ті, хто дивляться за птахами. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua/rus/lifestyle/5587ee456ee0d/>
10. How popular is birdwatching? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://chirpbirding.com/blog/81/how-popular-is-birdwatching/>
11. Шотландські лікарі прописують спостереження за птахами як ліки.[Електронний ресурс].– Режим доступу: <https://platfor.ma/shotlandski-likaripropysuyut-sposterezhennya-za-ptahamy-yak-liky/>
12. <http://ecoternopil.gov.ua>

**Кругляк Н.,
Балицька С.,
Балицький Б.**

ВИКОРИСТАННЯ ФРІЗБІ У ПРОЦЕСІ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ СТУДЕНТІВ САМБІРСЬКОГО ФАХОВОГО МЕДИЧНОГО КОЛЕДЖУ

КЗЛОР «Самбірський фаховий медичний коледж»

Анотація. У статті представлено використання літаючої тарілки – фрізбі у процесі проведення занять з фізичного виховання у Самбірському фаховому медичному коледжі.

Annotation. The article describes the use of the flying disk Frisbee at physical training lessons in Sambir Professional Medical College.

Актуальність дослідження. Формування української національної системи фізичного виховання вимагає оптимізації освітнього процесу з фізичного виховання студентської молоді у фахових передвищих закладах освіти, у тому числі – медичних коледжах. Фізичне виховання – це педагогічний процес, який спрямований на фізичне і духовне вдосконалення людини, оволодіння нею знаннями, фізичними вправами та способами їх самостійного використання протягом всього життя [1,2,4]. Це означає, що майбутній фахівець медицини повинен мати знання, які допоможуть йому зрозуміти суть фізичної культури,